

Funkcjonariusz straży granicznej

335102

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

Do podstawowych zadań funkcjonariusza Straży Granicznej należy ochrona granicy państwowej, kontrola ruchu granicznego, rozpoznawanie i wykrywanie przestępstw oraz wykroczeń granicznych (nielegalnej migracji, przemytu towarów) i innych określonych w ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2005 r. Nr 234, poz.1997 z późn. zm.).

Po przystąpieniu Polski do strefy Schengen szczególnie ważnym zadaniem stała się skuteczna ochrona granicy wschodniej, która jest jednocześnie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej. Do obowiązków funkcjonariuszy ochraniających zewnętrzną granicę lądową należy: całodobowe jej patrolowanie, monitorowanie miejsc szczególnie zagrożonych nielegalnym jej przekraczaniem oraz dbanie o stan znaków i urządzeń służących do ochrony granicy. Podczas wykonywania tych czynności funkcjonariusze wykorzystują pojazdy wyposażone w kamery termowizyjne, noktowizory, motocykle, motocykle czterokołowe, samochody terenowe, zimą skutery śnieżne, a na akwenach wodnych łódki i motorówki. Trudno dostępne odcinki granicy patrolowane są konno lub pieszo. Zadaniem funkcjonariuszy jest również zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w przejściach granicznych, w strefach nadgranicznych i na drogach dojazdowych do granicy.

Ochroną granicy morskiej zajmują się funkcjonariusze zatrudnieni w dywizjonach Morskiego Oddziału Straży Granicznej. Do wykonywania swoich czynności służbowych wykorzystują statki patrolowe, a także jednostki interwencyjno-pościgowe. Ich zadaniem jest przeciwdziałanie przemytowi osób i towarów drogą morską, a także sprawowanie nadzoru nad eksploatacją polskich obszarów morskich i przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach. Funkcjonariuszy strzegących granicy morskiej, w patrolowaniu i w sytuacjach interwencyjnych, wspierają służby lotnicze.

Kolejnym zadaniem funkcjonariuszy na granicy zewnętrznej jest dokonywanie kontroli granicznej w przejściach granicznych (drogowych, kolejowych, rzecznych, morskich, lotniczych). Kontrolerzy zobowiązani są przestrzegać procedur zawartych w „Kodeksie granicznym Schengen”. Do ich czynności służbowych należy: sprawdzanie autentyczności dokumentów uprawniających osobę do przekroczenia granicy oraz przewozu towaru przy wykorzystaniu Systemu Informacyjnego Schengen, pozwalającego wykryć osoby poszukiwane, zagrażające bezpieczeństwu, skradzione pojazdy i inny przewożony sprzęt. Mogą przeprowadzać kontrole osobiste, przeglądać zawartość bagaży. Zatrzymują i cofają do nadawcy przewożone substancje szkodliwe, tj. materiały jądrowe, promieniotwórcze, środki chemiczne, biologiczne, odpady. Przeciwdziałają przemieszczaniu przez granicę towarów bez znaków akcyzy, środków niebezpiecznych (broni, materiałów wybuchowych), środków odurzających i narkotyków.

Do obowiązków funkcjonariuszy należy również ochrona granicy państwowej w przestrzeni powietrznej, która polega na obserwacji statków powietrznych przelatujących przez granicę państwową na małych wysokościach oraz informowanie o tych przelotach właściwych jednostek Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej.

Po zniesieniu kontroli granicznej na granicach wewnętrznych, czyli z państwami z grupy Schengen (granica południowa i zachodnia), w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, zintensyfikowane zostały działania kontrolne funkcjonariuszy w strefach nadgranicznych i wewnątrz kraju. Powierzone im zostały obowiązki, takie jak:

- ochrona szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym przed przestępczością (mobilne patrole);
- zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej (lotniczej, drogowej, kolejowej, morskiej);
- patrolowanie miejsc publicznych, w których gromadzą się cudzoziemcy (np. targowisk, dworców, giełd) celem kontroli legalności pobytu i zatrudnienia.

Istotnym zadaniem Straży Granicznej jest rozpoznawanie rejonów szczególnie zagrożonych przestępczością, w tym przestępczością zorganizowaną. Wykrywaniem przestępstw oraz ściganiem ich sprawców zajmują się funkcjonariusze pionu operacyjno-śledczego. Zadania te realizują niejednokrotnie we współpracy z policją. Na zlecenie prokuratury lub sądu gromadzą materiały dowodowe pozwalające na wszczęcie postępowania karnego. Funkcjonariusze prowadzą również postępowania administracyjne dotyczące cudzoziemców w sprawach takich, jak: wydawanie zezwoleń na przekroczenie granicy, w tym wiz w szczególnych sytuacjach); unieważnianie wiz; odmowa wjazdu na terytorium Polski; określanie czasu pobytu w kraju; nakazanie przebywania w określonym miejscu do czasu transportu w ramach zawrócenia; wydawanie decyzji o zobowiązaniu do opuszczenia kraju. Przyjmują oni również wnioski o nadanie statusu uchodźcy. Prowadzą rejestr osób ubiegających się o status uchodźcy i o udzielenie ochrony uzupełniającej. Udzielają wojewodom informacji niezbędnych przy rozpatrywaniu wniosków cudzoziemców o zgodę na zamieszkanie na czas określony, osiedlenie się i inne formy legalizacji pobytu. Ponadto przygotowują wnioski do wojewody o wydanie decyzji o wydalenie i występują do sądu o zgodę na umieszczenie cudzoziemca w ośrodku strzeżonym lub areszcie w celu wydalenia.

Funkcjonariusze Straży Granicznej posiadają uprawnienia o charakterze policyjnym i mogą:

- legitymować oraz zatrzymywać osoby, w przypadkach wskazujących na popełnienie przestępstwa i doprowadzać je do właściwego organu Straży Granicznej, sądu lub prokuratury;
- kontrolować środki transportu poruszające się po drogach publicznych pod kątem spełnienia przez nich wymogów wynikających z przepisów ruchu drogowego;
- obserwować i rejestrować, przy użyciu środków technicznych służących do rejestracji obrazu i dźwięku, zdarzeń na drogach oraz w innych miejscach publicznych;
- nakładać grzywny w drodze mandatu karnego za wykroczenia;

- podejmować czynności służbowe w stosunku do osób naruszających obowiązujący porządek prawny i w razie konieczności używać środków bezpośredniego przymusu, a w sytuacjach ekstremalnych (zagrożających bezpieczeństwu, życiu) broni palnej.

Funkcjonariusze pracujący w Straży Granicznej, poza wyżej opisanymi zadaniami, wykonują również pracę na stanowiskach związanych z: logistyką, obsługą techniczną, łącznością i informatyką. Wykonują też prace administracyjno-biurowe (finanse, kadry i szkolenia), są zatrudnieni w laboratoriach, strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców i aresztach w celu wydalenia, a także jako wykładowcy w ośrodkach szkolenia. W Straży Granicznej pracują również specjaliści: prawnicy, tłumacze przysięgli, fachowcy obsługujący samoloty, śmigłowce i statki morskie.

Środowisko pracy

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

ŚRODOWISKO PRACY

Warunki materialne

Funkcjonariusze Straży Granicznej pracujący w terenie wykonują swoje czynności służbowe z reguły na wolnym powietrzu (patrole na granicy, w strefie nadgranicznej, na szlakach komunikacyjnych), bez względu na warunki atmosferyczne i porę roku. Patrolując granicę pokonują pieszo trudno dostępne (zalesione, bagienne) odcinki trasy. Narażeni są więc na choroby wywołane przez kleszcze. Wykonują również służbę na statkach, w portach, na lotniskach i w samolotach. Kontrolując przemieszczane towary stykają się niejednokrotnie z substancjami szkodliwymi dla zdrowia, a także przewożonymi nielegalnie (czasami chorymi) zwierzętami i cudzoziemcami. Stąd istnieje zagrożenie chorobami zakaźnymi.

Funkcjonariusze wykonujący zadania administracyjno-biurowe pracują w budynkach.

Warunki społeczne

Praca funkcjonariusza Straży Granicznej w zależności od wykonywanych zadań ma charakter indywidualny lub zespołowy. Samodzielne wykonywanie pracy dotyczy głównie czynności administracyjno-prawnych oraz zadań wykonywanych przez specjalistów. Praca w terenie odbywa się z reguły w zespołach co najmniej dwuosobowych. Tak wykonują swoje czynności funkcjonariusze zajmujący się czynną ochroną granicy państwowej i wykonujący zadania operacyjno-śledcze. Niejednokrotnie podejmują działania interwencyjne wspólnie z innymi służbami, tj. funkcjonariuszami celnymi, strażnikami leśnymi, funkcjonariuszami Straży Ochrony Kolei, policjantami, służbami granicznymi państw sąsiednich. Praca funkcjonariusza odbywa się w stałym kontakcie z ludźmi. Występuje więc możliwość zaistnienia konfliktów szczególnie z osobami dokonującymi działań przestępczych, co czasami niesie za sobą zagrożenie zdrowia i życia funkcjonariusza (urazy, postrzały).

Warunki organizacyjne

Wymiar czasu pracy funkcjonariusza wynosi 40 godzin tygodniowo. W zamian za czas służby przekraczający normę przysługuje mu czas wolny w tym samym wymiarze (nie dotyczy uprawnionych do dodatku funkcyjnego).

Rozkład czasu służby jest zróżnicowany:

- zmianowy (na stanowiskach, na których wymagane jest pełnienie służby w sposób ciągły, całodobowy);
- załogowy (na stanowiskach służbowych załóg morskich jednostek pływających. Okres nieprzerwanego obsługiwanian jednostki przez jedną załogę nie może przekroczyć 14 dni);
- jednozmianowy na pozostałych stanowiskach.

Praca w Straży Granicznej wymaga dyspozycyjności. Funkcjonariusz może być wyznaczany do pełnienia dyżurów domowych i wzywany do służby w sytuacjach niezbędnych (np. przewodnik psa służbowego). Ponadto może zostać w każdym czasie przeniesiony lub oddelegowany do pełnienia służby w rejonach Polski znacznie oddalonych od obecnego miejsca zamieszkania. Natomiast w sytuacji wymagającej podwyższonej gotowości operacyjnej (np. klęski żywiołowej lub innego zagrożenia) Komendant Główny Straży Granicznej może skierować funkcjonariusza do pełnienia służby w systemie skoszarowanym.

Praca w tym zawodzie jest ściśle nadzorowana. Funkcjonariusz wykonując czynności służbowe ponosi odpowiedzialność: za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi, finansową (rozliczanie się z nałożonych mandatów) oraz za wykorzystywany w trakcie pracy sprzęt. Praca funkcjonariusza wiąże się również z odpowiedzialnością zawodową. W przypadku naruszenia obowiązujących przepisów i zasad grozi mu kara dyscyplinarna, a nawet wydalenie ze służby.

Wymagania psychologiczne

W zawodzie funkcjonariusza Straży Granicznej niezwykle istotna jest umiejętność podporządkowania się i bezwzględnego stosowania się do obowiązujących procedur. Niezbędna jest też znajomość przepisów prawnych z wielu dziedzin, w tym Kodeksu postępowania administracyjnego i Kodeksu postępowania karnego. W związku z tym, że praca polega na ciągłym kontakcie z ludźmi, funkcjonariusz powinien odznaczać się wysoką kulturą osobistą i umiejętnościami interpersonalnymi. Powinien także umieć jasno i zrozumiale wyśławiać się w języku polskim i znać języki obce, aby móc skutecznie komunikować się z cudzoziemcami.

Przy wykonywaniu czynności kontrolerskich niezwykle ważne są takie cechy, jak podzielność uwagi, spostrzegawczość i dobra pamięć. Przydatna jest również umiejętność pracy w szybkim tempie. W sytuacjach konfliktowych, funkcjonariusz powinien wykazywać się odpornością emocjonalną, nie poddawać się presji osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa i konsekwentnie wypełniać swoje obowiązki.

Patrolowanie granicy i międzynarodowych szlaków komunikacyjnych wymaga odporności na długotrwały wysiłek i niesie za sobą niejednokrotnie ryzyko agresji ze strony zorganizowanych grup przestępczych, dokonujących przemytu osób lub nielegalnego przewozu towarów. Taka sytuacja wymaga odwagi, umiejętności logicznego myślenia oraz szybkiego podejmowania trafnych decyzji odnośnie działań interwencyjnych.

W pracy o charakterze operacyjno-śledczym konieczna jest znajomość technik

operacyjnych, i dokładność w gromadzeniu materiałów dowodowych dotyczących popełnionych przestępstw.

Praca funkcjonariusza Straży Granicznej jest bardzo odpowiedzialna, dlatego też stawia się wobec niego wysokie wymagania etyczne i zawodowe. Wykonując swoje obowiązki ma dostęp do dokumentów tajnych i powinien umieć zachować tajemnicę.

Funkcjonariusz przed podjęciem służby w Straży Granicznej składa ślubowanie i zobowiązuje się do przestrzegania Zasad Etyki Zawodowej Funkcjonariusza SG, w których określona została pożądana postawa w czasie wykonywania pracy i poza nią (tekst dostępny na stronie internetowej www.strazgraniczna.pl).

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Praca funkcjonariusza Straży Granicznej jest zaliczana do prac średnio ciężkich. W zawodzie tym niezbędna jest dobra sprawność fizyczna, sprawność układu kostno-stawowego i mięśniowego, a także dobry słuch i wzrok, w tym zdolność rozróżniania barw, widzenie o zmroku, koordynacja wzrokowo-ruchowa oraz szybki refleks. Praca ta wymaga bardzo dobrego stanu zdrowia.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Służbę w Straży Granicznej może podjąć osoba, która spełnia następujące kryteria: posiada wyłącznie obywatelstwo polskie, ma nieposzlakowaną opinię, nie była karana za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, korzysta w pełni z praw publicznych i obywatelskich, posiada co najmniej średnie wykształcenie, posiada zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacji uzbrojonej, jest gotowa podporządkować się szczególnej dyscyplinie, daje rękojmię zachowania tajemnicy, posiada uregulowany stosunek do służby wojskowej. Ze względu na charakter wykonywanych zadań często w ofertach pracy preferowani są absolwenci studiów wyższych (kierunki: administracja, prawo, informatyka filologia: angielska, rosyjska, niemiecka)

Nabór do Straży Granicznej jest zdecentralizowany, dlatego też osoba zainteresowana powinna składać wymagane dokumenty do jednostki organizacyjnej, która prowadzi rekrutację (Komenda Główna, wybrany oddział lub ośrodek szkolenia). Postępowanie kwalifikacyjne odbywa się w dwóch etapach. Pierwszy etap obejmuje: wstępną rozmowę kwalifikacyjną, testy psychologiczne, określające predyspozycje intelektualne i osobowościowe kandydata oraz badanie psychofizjologiczne. Po uzyskaniu pozytywnej oceny z I etapu kandydat może przystąpić do II etapu, który odbywa się w ośrodku szkolenia SG i składa się z: testu pisemnego z wiedzy ogólnej, testu pisemnego ze znajomości wybranego języka obcego, testu sprawności fizycznej, rozmowy kwalifikacyjnej oraz ustalenia zdolności fizycznej i psychicznej kandydata do służby przez komisję lekarską.

Szczegółowe informacje o naborze oraz adresy jednostek organizacyjnych SG są dostępne na stronie internetowej www.strazgraniczna.pl.

Osoby przyjęte do służby w Straży Granicznej kierowane są na szkolenie do Centralnego Ośrodka Szkolenia SG w Koszalinie lub Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie. Szkolenie trwa 8 miesięcy i składa się z:

- 5 miesięcznego szkolenia podstawowego;

- 3 miesięcznego szkolenia w zakresie szkoły podoficerskiej lub szkoły chorążych (dla osób posiadających wyższe wykształcenie). Każdy etap szkolenia kończy się egzaminem.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Osobę przyjętą do służby w Straży Granicznej mianuje się funkcjonariuszem w służbie przygotowawczej na okres 3 lat. Po upływie tego okresu i uzyskaniu opinii służbowej stwierdzającej przydatność do służby funkcjonariusz zostaje mianowany na stałe.

Awans zawodowy uzależniony jest od posiadanych kwalifikacji, stażu pracy, ukończonych szkoleń specjalistycznych i doskonalących w zawodzie oraz oceny wykonywanych obowiązków zawartych w okresowych opiniach służbowych. Osiąga się go na drodze obejmowania coraz wyższych stanowisk służbowych i uzyskiwania nominacji na kolejne wyższe stopnie służbowe w korpusach: podoficerów, chorążych, oficerów. Stopnie służbowe w SG są identyczne jak w wojsku.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zawodzie funkcjonariusza Straży Granicznej górna granica wieku osób przyjmowanych do służby wynosi 35 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze względu na posiadanie kwalifikacji lub umiejętności przydatnych w Straży Granicznej, kandydat niespełniający ww. kryterium wieku może być przyjęty do służby za zgodą Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Możliwości zatrudnienia

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, a następnie strefy Schengen rozpoczął się w Straży Granicznej proces dostosowywania jej działań do nowych realiów politycznych i standardów obowiązujących kraje członkowskie. Rozbudowywane są placówki zajmujące się kontrolą graniczną i ochroną odcinków granicy będącej jednocześnie zewnętrzną granicą unijną. Stąd też w Oddziałach Straży Granicznej: Morskim, Warmińsko-Mazurskim, Podlaskim, Nadbużańskim i Bieszczadzkim sukcesywnie przeprowadzany jest nabór kandydatów do służby. Często wolne miejsca pracy dla funkcjonariuszy ogłasza również Nadwiślański Oddział Straży Granicznej. Natomiast po zniesieniu kontroli na granicy południowej i zachodniej rozpoczęła się reorganizacja usytuowanych tam jednostek granicznych. Celem tych reform jest przystosowanie służb do skutecznej realizacji nowych zadań, polegających głównie na przeciwdziałaniu nielegalnej migracji i zwalczaniu przestępstw transgranicznych. W pierwszej kolejności zlikwidowane zostały małe placówki położone tuż przy granicy. W dalszym procesie zmian i przekształceń planowane jest zmniejszenie ilości oddziałów. I tak z połączenia Oddziałów: Pomorskiego, Lubuskiego i Łużyckiego utworzony będzie Nadodrzański Oddział Straży Granicznej. Zreformowane zostaną także Oddziały Karpacki i Śląski, do którego włączony zostanie Oddział Sudecki. Duże zmiany lokalizacyjne i kadrowe będą miały miejsce w funkcjonujących placówkach granicznych. Część z nich zostanie przekształcona w grupy zamiejscowe, co może spowodować redukcję etatów. Natomiast w jednostkach obsługujących międzynarodowe lotniska obsada kadrowa zostanie zwiększona. Zwiększona zostanie także ilość strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców i aresztów w celu wydalenia.

Zawody pokrewne

policjant

funkcjonariusz Straży Ochrony Kolei

detektyw

Polecana literatura

B. Wiśniewski, Z. Piątek, *Współczesny wymiar funkcjonowania Straży Granicznej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2006 r.